

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - V
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 25)

1. 'स जनास इन्द्रः' — Bring out the characteristic features and some of the great achievements of this deity with special reference to your text. 8

OR

What is the other name of Devī-sūkta ? Bring out in your own words the philosophical doctrine underlying this hymn.

2. Translate into English or Bengali any two of the following verses : 2 × 5

- a) अग्निना रयिमश्नवत्
पोषमेव दिवेदिवे ।
यशसं वीरवत्तमम् ॥
- b) एषा जनं दर्शता बोधयन्ती
सुगान्मथः कृण्वती यात्यग्रे ।
बृहद्रथा बृहती विश्वमिन्वोषा
ज्योतिर्यच्छत्यग्रे अहाम् ॥
- c) य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं
उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

3. Explain in simple Sanskrit any one of the following verses :

7

- a) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने
अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने ।
यत्राधि सूर उदितो विभाति
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥
- b) एषा व्येनी भवति द्विबर्हा
आविष्कृण्वाना तन्वं पुरस्तात् ।
ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु
प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥
- c) स नः पितेव सूनवेऽग्रे सूपायनो भव ।
सचस्वा नः स्वस्तये ॥

UNIT - II

(Marks : 10)

4. Attempt either A or B :

A) Translate into English or Bengali any two of the following :

2 × 5

- i) नमोऽस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मोदुषे ।
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः ॥
- ii) यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे ।
शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत् ॥
- iii) असौ यस्ताग्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः ।
ये चैनं रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैषां हेड इमहे ॥

B) Answer any one of the following questions :

10

- i) "Worshippers of Rudra are afraid of his terrible nature" — Justify the statement citing examples from your text.
- ii) From which Samhitā is Rudrādhyāya taken ? Discuss the characteristic features of Rudra on the basis of your text.

UNIT - III
(Marks : 10)

5. Answer any one of the following questions : 10
- a) To which Veda does Manumatsyakathā belong ? Narrate the story with special note on its origin and importance.
- b) 'चरैवेति' — Who said this and to whom ? Summarise the story associated with this statement adding a note on the socio-economic condition as reflected here.

UNIT - IV
(Marks : 15)

6. Explain in Sanskrit any one of the following : 1 × 9
- a) मनसैवानुद्रष्टव्यं नेह नानास्ति किञ्चन ।
मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति ॥
- b) अणुः पन्था विततः पुराणो
मां स्पृष्टोऽनुवित्तो मयैव ।
तेन धीरा अपियन्ति बह्वविदः
स्वर्गं लोकमित ऊर्ध्वं विमुक्ताः ॥
- c) तमेव धीरो विज्ञाय प्रज्ञां कुर्वीत ब्राह्मणः ।
नानुध्यायाद् बहुञ्छब्दान् वाचो विग्लापनं हि तत् ॥

7. Answer either A or B :

- A) Write short note on any two of the following : 2 × 3
पञ्चजन, विद्याकर्मणी, लिङ्ग, अविद्या ।
- B) Translate into English or Bengali any two of the following : 2 × 3
- i) स वा एष महानज आत्मान्नादो वसुदानो विन्दते वसु य एवं वेद ।
- ii) यदैतमनुपश्यत्यात्मानं देवमञ्जसा ।
ईशानं भूतभव्यस्य न ततो विजुगुप्सते ॥
- iii) एकधैवानुद्रष्टव्यमेतदप्रमेयं ध्रुवम् ।
विरजः पर आकाशादज आत्मा महान् ध्रुवः ॥

UNIT - V
(Marks : 15)

8. Give the Padapātha of the verse in Q. 2 (a) or in Q. 3 (c). 5
9. Attempt any *one* of the following : 10
- a) Write a note on formation and usage of Vedic subjunctive.
- b) Write a comprehensive note on Vedic infinitive.
- c) Write short notes on any *two* of the following :
- जात्यस्वरित, use of इति, Vedic upasarga.

UNIT - VI
(Marks : 25)

10. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10
- a) Give an account of the principal views regarding the antiquity of the Vedas.
- b) Discuss the characteristics of the dialogue hymns. Give an account of the dialogue hymns of the Rigveda.
- c) What is the other name of the Atharvaveda ? Why is it so called ? Write an exhaustive note on its variety of contents.
- d) Write an essay on the fundamental doctrines of the Upanisads.
11. Write a short note on any *one* of the following : 5
- a) Vājasaneyi-saṁhitā
- b) Śatapatha Brāhmaṇa
- c) Nirukta.

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - VI
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 30)

1. Answer any *one* of the following questions : 12
 - i) Critically discuss the theory of divine origin of kingship as propounded by Manu in his राजधर्मप्रकरणम् ।
 - ii) Discuss the principles of ancient warfare as you find in the seventh chapter of मनुसंहिता ।
 - iii) Narrate the principles of taxation as determined by Manu in his मनुसंहिता. Do you consider them as fair and impartial ?

2. Explain any *one* of the following verses in simple Sanskrit : 8
 - i) यदि न प्रणयेद्राजा दण्डं दण्डेष्वतन्द्रितः ।
शूले मत्स्यानिवापक्ष्यन् दुर्बलान् बलवत्तराः ॥
 - ii) प्रैविद्येभ्योस्त्रयीं विद्याद् दण्डनीतिञ्च शाश्वतीम् ।
आन्वीक्षिकीञ्चात्मविद्यां वार्तारम्भांश्च लोकतः ॥

3. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 5 = 10
शिलोज्ज, गिरिदुर्ग, षाड्गुण्य, कुप्य ।

UNIT - II

(Marks : 25)

4. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- i) 'चतस्र एव विद्या इति कौटिल्यः' — Discuss the purport of the statement and show the relative importance of each of the विद्याs in the society.
 - ii) Discuss after Kautilya, the methods to be adopted by a king for his personal safety.
 - iii) Show how Kautilya asserted his own view about the appointment of ministers after repudiating the view of his predecessors.
 - iv) Why is 'मन्त्र' called 'पञ्चाङ्ग' ? State briefly how Kautilya refutes the view of some of his predecessors on मन्त्रज्ञान and मन्त्ररक्षण and establishes his own view.
5. Write short note on any *one* of the following : 5
निःसृष्टार्थ, तापसव्यञ्जन, लेखगुण ।

UNIT - III

(Marks : 25)

6. Answer any *one* of the following questions : 12
- i) Write a comprehensive note on the law of debt according to याज्ञवल्क्य.
 - ii) Trace the importance of witness (साक्षी) in a legal suit. How can a false witness be detected ? What are the punishments prescribed for him ?
7. Explain any *one* of the following verses in simple Sanskrit : 8
- i) निहुते लिखितं नैकमेकदेशे विभावितम् ।
दाप्यः सर्वं नृपेणार्थं न ग्राह्यस्त्वनिवेदितः ॥
 - ii) पश्यतोऽब्रुवतो भूमेर्हानिर्विशतिवार्षिकी ।
परेण भुज्यमानाया धनस्य दशवार्षिकी ॥
8. Write short note on any *one* of the following : 5
चतुष्पाद् व्यवहार, स्तेय, प्रतिभू ।

UNIT - IV

(Marks : 20)

9. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- i) Discuss the main characteristics of Kautilya's अर्थशास्त्र.
 - ii) Write a note on the ancient Indian Nīti-texts with special reference to Bhartrhari's नीतिशतक ।
 - iii) Write a note on the contribution of Bengalee writers in the field of Smṛtiśāstra.
 - iv) Make a comparison between धर्मशास्त्र and अर्थशास्त्र in ancient India.

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - VII
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 13 = 26
 - a) किं तावल्लक्षणं विशेषपदार्थस्य ? किं तस्य स्वरूपम् ? स कुत्र वर्तते ? तस्य स्वीकारे का युक्तिः ? 3 + 3 + 2 + 5
 - b) प्रतिपदव्यावृत्तिपूर्वकं तर्कसंग्रहविधृतं प्रत्यक्षलक्षणं प्रदाय प्रत्यक्षभेदाः सम्यगालोच्यन्ताम् । 5 + 4 + 4
 - c) किं नामानुमानम् ? तत्र किं करणम् ? कश्च व्यापारः ? अनुभितौ तस्य व्यापारस्योपयोगः प्रदर्शयताम् । 2 + 2 + 2 + 7
 - d) को नामाभावः ? कति भेदाः तस्य ? सोदाहरणं सलक्षणं सर्वं वर्णनीयम् । 2 + 2 + 9
2. अधोलिखितेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 12 = 24
 - a) निम्नोक्तेषु युगलद्वयस्य प्रभेदो निरूपणीयः — 2 × 6
 - i) स्मृतिः प्रत्यभिज्ञा च ।
 - ii) परसामान्यम् अपरसामान्यम् च ।
 - iii) करणं कारणं च ।
 - iv) संयुक्तसमवायसन्निकर्षः संयुक्तसमवेतसमवायसन्निकर्षः च ।
 - b) अधःस्थानां द्वयोः व्याख्या कार्या — 2 × 6
 - i) रूपरहितस्पर्शवान् वायुः ।
 - ii) तत्करणं सादृश्यज्ञानम् ।
 - iii) साध्याभावव्याप्तो हेतुर्विरुद्धः ।
 - iv) ज्ञानाधिकरणमात्मा ।

- c) अधोगतेषु अनुमानयुग्मस्य याथार्थ्यं निरूप्यताम् : 2 × 6
- i) शब्दो नित्यः कार्यत्वात् ।
- ii) जलं द्रव्यं तैजसत्वात् ।
- iii) तुषार उष्णः पार्थिवद्रव्यत्वात् ।
- iv) मनुष्यो मरणशीलो मनुष्यत्वात् ॥
3. अधोलिखितेषु द्वयोः संक्षेपेण व्याख्या करणीया — 2 × 5 = 10
- कर्म, यथार्थानुभवः, परार्थानुमानम्, अयुतसिद्धः ।

UNIT - II

(Marks : 40)

4. Answer any *one* of the following questions : 1 × 12 = 12
- a) Discuss the Nyāya proofs for the existence of God.
- b) Explain the theory of atomism as advocated by the Vaiśeṣikas.
- c) How do the चार्वाकs refute अनुमान ? Discuss.
5. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 6 = 12
- प्रमाण, अष्टाङ्गिकमार्ग, उदयन, स्याद्वाद ।
6. Answer any *eight* of the following questions : 8 × 2 = 16
- i) Name two वार्तिक type of commentaries on मीमांसा.
- ii) How many types of प्रमाणs are admitted by Buddhist philosophers ?
- iii) What are the पञ्चमहाव्रतs of Jaina philosophy ?
- iv) What are the four Noble truths of Buddhism ?
- v) Who wrote न्यायसूत्र ? Name a commentary on it.
- vi) What are the पञ्चस्कन्दs of Buddhism ?
- vii) Name two works of Vācaspatimiśra.
- viii) What are the two other names of जैमिनीयमीमांसा ?
- ix) What is the other name of शांकरभाष्य on वेदान्तसूत्र ?
- x) How many types of 'सत्ता' are admitted by Śaṅkara ? Name them.
- xi) What is श्रीभाष्य ? Who wrote it ?
- xii) What are the three गुणs admitted by सांख्य ?

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - VIII
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 70)

1. यथेच्छमेकतरस्योत्तरं प्रदेयम् — 10
 - a) अपादानकारकविषये कश्चित् प्रबन्धो विरच्यताम् ।
 - b) 'प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा' इति सूत्राशयः सविशदं स्पष्टीक्रियताम् ।
2. स्वाभिमतं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 × 5
 - a) तथायुक्तं चानीप्सितम्
 - b) कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम्
 - c) जनिकर्तुः प्रकृतिः
 - d) अधिकरणवाचिनश्च
 - e) धारेरुत्तमर्णः ।
3. अधोलिखितेषु यथेच्छमेकं दीक्षितवचनं व्याख्येयम् — 6
 - a) तमबग्रहणं किम् ? गङ्गायां घोषः ।
 - b) विनापि तद्योगं तृतीया 'बुद्धो यूना' इत्यादिनिर्देशात् ।
 - c) व्यवस्थितविभाषाश्रयणात् क्वचिन्न । पापेऽभिनिवेशः ।
4. अधोदत्तेषु यथाभिमतं द्वयोः व्याकरणसम्मता टीका रचनीया — 2 × 5
 - a) अधिकरणम्
 - b) अकथितकर्म
 - c) कर्मप्रवचनीयः
 - d) निर्धारणम्
 - e) अङ्गविकारः ।
5. अधोरेखाङ्कितानां पदानां यथेष्टं द्वयोः ससूत्रं सकारणविभक्तिप्रयोगसार्थक्यं निर्णयम् — 2 × 2
 - a) प्रभुः भृत्यमभिक्रुध्यति
 - b) नास्ति घटोऽनुपलब्धेः
 - c) जलं पिपासुः ।
 - d) विद्वान् सर्वेषां पूजितः ।

6. अधोदत्तेषु यथेच्छं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 × 5
- तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च
 - कर्तृकरणे कृता बहुलम्
 - एकविभक्ति चापूर्वनिपाते
 - द्वन्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम्
 - समर्थः पदविधिः ।
7. अधोलिखितेषु द्वयोः दीक्षितवचनयोः तात्पर्यं स्पष्टीक्रियताम् — 2 × 5
- तदर्थेन प्रकृतिविकृतिभाव एव, वलिरक्षितग्रहणात् ज्ञापकात् ।
 - अनित्योऽयं गुणेन निषेधः । 'तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात्' इत्यादिनिर्देशात् ।
 - इवेन नित्यसमासो विभक्त्यलोपश्च ।
 - विभाषाधिकारेऽपि वाक्येन संज्ञानवगमात् इह नित्यसमासः । उन्मत्तगङ्गं नाम देशः ।
- अथवा**
- अधोदत्तेषु द्वयोः व्याकरणगता टीका रचनीया — 2 × 5
- योगविभागः
 - द्विगुः
 - नित्यसमासः
 - कर्मधारयः ।
8. अधोलिखितेषु द्वयोः पदयोः साधनं सूत्रोल्लेखपूर्वकं विधेयम् — 2 × 5
- निर्मक्षिकम्
 - केशाकेशि
 - कुम्भकारः
 - कच्छपी
 - हरिहरौ ।

UNIT - II
(Marks : 30)

9. Answer any *two* of the following : 2 × 10 = 20
- What makes the difference between Centum and Satem groups of I.E. language ? Write a note on any one of the branches referred here. 5 + 5
 - What is phonetic law ? Explain Verner's law with examples.
 - Elucidate with illustrations the relation between Sanskrit and Prākṛta languages.
 - Write a short note on the non-Aryan influence in Sanskrit.
10. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 5 = 10
- Metathesis
 - Haplology
 - Dissimilation
 - Anaptyxis.